

Ринейська Л.С.

к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки та маркетингу
Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

РОЛЬ МІГРАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ У РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: інноваційний розвиток економіки, глобальна економіка, міграція інтелектуального капіталу

Key words: innovative development of economy, global economy, migration of intellectual capital

Глобальні тенденції розвитку сучасної економіки сприяють її транснаціоналізації, що виявляється зокрема у активному переміщенні капіталу із одних країн до інших. При цьому мається на увазі не тільки фінансовий, але й інтелектуальний капітал. Зважаючи на те, що міжнародна міграція кваліфікованих працівників, зокрема винахідників, та їх вплив на економіку є досить важливою, але недостатньо вивченою проблемою, її дослідження має велике наукове і практичне значення.

Вираз «витік умів» (brain drain) з'явився на початку 1950-х років. Так у Великій Британії назвали процес масового переїзду англійських вчених у США. З того часу розміри глобальної міграції кваліфікованих фахівців неймовірно зросли. Дослідники винайшли більш нейтральні терміни «обмін умів» (brain txchange) або «мобільність умів» (brain mobility), підкреслюючи, що у цього процесу є не тільки мінуси, але й плюси [1].

Необхідно підкреслити, що дві третини національного багатства сучасної економіки припадає на людський капітал, який формується у вищій освіті. Фахівці з вищою освітою виробляють 56% ВВП. Людський капітал включає знання, досвід, інтуїцію, культуру і можливості індивідуумів реалізувати не тільки особисті, але й національні завдання і цілі [2, с. 66].

Роль і значення людського капіталу в інноваційному розвитку держави можна проілюструвати на прикладі діяльності китайського вченого Цзянь Сюесеня, якого вважають батьком китайської космічної програми. Внаслідок реалізації цієї програми Китай став третьою після СРСР та США країною світу, яка відправила людину у космос. У 1936 р. Цзянь Сюесень виїхав до США, де вивчав аеродинаміку у Массачусетському, а потім Каліфорнійському технологічних інститутах. Після Другої світової війни він був у складі наукової ради при ВПС США і вже тоді мав репутацію генія. У 1949 р. він запропонував концепцію шаттла – космічного літака. Але у 1955 р. через політичні переслідування Цзянь Сюесень позбувся громадянства США і був змушений повернутися на батьківщину. У Китаї він з нуля сформував ракетно-космічну промисловість. Його роботи стали основою для побудови пілотованого космічного корабля [1].

Результати дослідження Л. Лоувелл, А. Фіндліта та Е. Стюарт «Витік умів» свідчать, що майже кожен 10-й власник диплома про вищу світу народжений у країнах, що розвиваються, при цьому 30-50% народжених там учених та інженерів нині живуть і працюють у багатих державах світу, таких як Німеччина, Швейцарія, Велика Британія, Франція, Іспанія. Але світовим лідером серед країн, що приймають винахідників, є США (74,87% таких мігрантів). Основними постачальниками мігрантів у США є Китай та Індія. Але у той же час аналіз Інституту досліджень суспільної політики показав, що «витік умів» призводить і до позитивних наслідків: частина умів повертається на батьківщину, привозячи з собою знання, вміння та досвід. Наприклад, половину високотехнологічних компаній Тайваню заснували тайванці, які повернулися із США. Значну частину найбільш великих Інтернет-компаній у Китаї заснували етнічні китайці, які отримали освіту у США. А бурхливе зростання інформаційних технологій в Індії у 1990-ті роки було обумовлене поверненням на батьківщину фахівців, які також повернулися зі США. З 20 найбільших софтверних компаній Індії десять утворені «американськими індусами». В результаті повернення «умів» на

батьківщину сприяло тому, що індійські ІТ-компанії нині забезпечують 7,5% ВВП Індії і створення понад 2 млн. робочих місць. В останні роки виник навіть новий термін – «наукова діаспора». Багато держав світу (у тому числі ПАР, Індія, Китай, Швейцарія, країни Латинської Америки) намагаються використовувати знання, досвід і зв'язки своїх «умів», що опинилися за кордоном [2, с. 70, 76-77].

Отже, світова практика свідчить про активізацію міграції інтелектуального капіталу і її значний вплив на розвиток глобальної економіки. Україна також має великий науковий потенціал. Про це свідчить хоча б той факт, що за статистичними даними у 2013 р. серед іноземних заявників з 15 країн з найбільшою кількістю заявок і отриманих патентів на корисні моделі лідирувала Україна [3]. Необхідність використання цього потенціалу для розвитку національної економіки та організації економічної безпеки потребують створення урядом України необхідних умов для навчання талановитої вітчизняної молоді, для самореалізації науковців та винахідників у своїй батьківщині, достатнього фінансування фундаментальних наукових досліджень, формування української «наукової діаспори» та підтримання з нею активних зв'язків.

Список використаної літератури

1. Руснак Ю. Утечка мозгов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.academia.edu/3641779>
2. Андрощук Г.О. Міграція інтелектуального капіталу: вплив на економіку та інноваційний розвиток / Г.О. Андрощук, С.А. Давимука // Регіональна економіка. – 2015. – № 2. – С. 65 – 81.
3. Израиль лидирует по скорости патентования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.copyright.ru/ru/news/business/2014/7/29/WIPO_patent/